

СТАНОВИЩЕ

От доц. Диана Станчева Димитрова, доктор по психология

Преподавател във Филиал Велико Търново
Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” Варна
GSM: 0887627789; e-mail: dimitrova@mu-varna.bg

Във връзка с дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ на тема: **„ПСИХОЛОГИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА ХАЗАРТНОТО ПОВЕДЕНИЕ“** в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, специалност „Медицинска психология“.

Автор на дисертацията: **Петя Димитрова Петкова**, докторант в редовна форма на обучение в докторска програма „Медицинска психология“, катедра “Психиатрия и медицинска психология“, Факултет „Медицина“ при Медицински университет – Варна.

Научен ръководител проф. Иван Александров, д.пс.н.

Становището е изготвено съгласно Закона за развитие на академичния състав и Правилника за приложението му, както и съгласно Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет – Варна.

Научното жури е определено със заповед №Р-109-271/05.08.2024 на Ректора на МУ-Варна.

Представеният комплект с материали (на електронен и хартиен носител) е съгласно Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет – Варна за придобиване на ОНС „Доктор“.

КРАТКИ БИОГРАФИЧНИ ДАННИ ЗА ДОКТОРАНТА

Петя Димитрова Петкова е родена през 1975 година в гр. Варна. През 1998 година завършва специалност „Журналистика“ във ВСУ „Черноризец Храбър“ гр. Варна в ОКС „Бакалавър“. През 2019 година получава магистърска степен по специалност „Психология и психопатология на развитието“ във ВСУ „Черноризец Храбър“ гр. Варна.

От 1995 до 2000 година тя работи във в-к. „Народно дело“, Варна. В периода септември 2022 – октомври 2023 година провежда семинарни упражнения по дисциплината „Медицинска психология“ по учебен план на специалностите „Медицина“ и „Дентална медицина“ в Медицински университет – Варна. Професионалният опит на докторантката е обогатен с участие в проекти, курсове за следдипломна квалификация и личностни социални умения.

АКТУАЛНОСТ НА ПРОБЛЕМА

Анализът на хазартния процес може да бъде осветен чрез философски, феноменологични и теоретични интерпретации. Научната общност се обединява около мнението, че мотивите за хазарт са много сложни: от оригиналното тълкуване на Берглер за хазарта като психически мазохизъм до постигане на психическо удоволствие от играта за огромното мнозинство от хората, които залагат. Привлекателността на хазарта се крие в способността му да стимулира системата за възнаграждение в мозъка и може да ескалира в хазартно разстройство. Налице са и научни доказателства, които идентифицират както генетични и демографски фактори, така и емоционалните регулаторни механизми и диспозиционен личностен детерминизъм.

По данни на Българската академия на науките над 21 200 души в България страдат от хазартна зависимост, като 30 – 35% от играещите хазарт в България са пристрастени и са носители на висок социален риск. Това определя хазарта като важен проблем за общественото здраве.

За прогнозиране на хазартното поведение в голяма част от разработките на психолозите заема Теорията за планираното поведение. Оценяването на намеренията, субективните норми, възприемането на поведенческия контрол и нагласите са сред най-често изследваните фактори, свързан с хазартното поведение. У нас е утвърден и Наръчник, базиран на научни изследвания, относно принципите на лечението на зависимостите, но основен въпрос остава разбирането и превенцията на склонността към хазарт.

ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е оформен в обем от 148 страници, в 6 глави. Онагледен е с 31 фигури и 45 таблици. Използвани са общо 272 източника, от които 34 на български език и 238 на английски език. Приложените 3 приложения дават яснота относно доказване на заявените хипотези.

Литературният обзор обхваща 67 страници и разглежда основните теоретични обосновки, свързани с обяснението на хазартното поведение. Докторантът добросъвестно и подробно е посочил еволюционен произход на хазартното поведение и факторите на средата в контекста на културата. Добре разработени са предиспозициите, свързани с генетиката и невробиологията, с препратки към теорията за привързаността. Емоционалните регулатори и афективността на поведението са важен акцент в литературния обзор, тъй като това е ядрото около което се структурира емпиричното изследване. Подробно описани са генерализираните очаквания в хазарта, както и мотивационните теории в хазартното

поведение и теорията за планираното поведение. Това предпоставя реалността на **целта на проучването** - да се конструира скринингова методика за оценка на хазартно поведение на базата на единен теоретичен модел, интегриращ биологични, личностни и когнитивни теории при определяне на поведението. За реализиране на целта са набелязани 6 задачи, както и пет работни хипотези.

Инструментариумът и методите за провеждане на емпиричното изследване са съобразени с целта. Реализирането е постигнато чрез прилагане на авторска методика за скрининг на хазартното поведение, скала за търсене на усещане на Марвин Зукерман и методиката за диагностика степента на готовност към риск на Шуберт. Изследвани са 242 респонденти, разпределени в три групи (студенти, хоспитализирани лица в клиниката по наркология в УМБАЛ „Св. Марина“, Варна и пълнолетни лица, посещаващи група „Анонимно хазартно зависима“ и третата група – онлайн допитване. Проучването е ориентирано към разработването на скринираща методика, отнасяща се до индикативните елементи в хазартното поведение.

Резултати и приноси

Направеният корелационен анализ между предложения вариант на скринингова методика и другите две методики обективизира съществуващите връзки между изследваните конструкти. Наличие на корелации между всички променливи, позволява да се правят обосновани твърдения относно техните взаимоотношения. Описаните десет **изводи** са в съответствие с целите и задачите на изследването и представят приносите на докторантската разработка. Изведени са най-фините, сензитивни параметри, чието идентифициране поставя обекта на изследването в увеличен риск. Разработването на концептуален модел за изследване на хазартно поведение е първо по рода си у нас, а създаване на „Методика за скрининг на хазартно поведение“ и адаптирането ѝ към българските условия са значим принос към психологическата наука.

КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ И СЪВЕТИ

В литературният обзор липсва „първа част“, а в приложения автореферат са посочени само две глави на дисертационния труд. Това отдавам на технически грешки, които не оказват влияние върху съдържателната част на докторската теза. Необходима е по-голяма прецизност към граматичните и пунктуационните правила при окончателното текстово оформление на доктората и автореферата.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като член на научното жури на Петя Димитрова Петкова давам положителна оценка на дисертационния труд и подкрепям придобиването на образователна и научна степен „Доктор” от кандидатката. Считам, че представената от Петя Петкова дисертационна работа на тема: „Психологически аспекти на хазартното поведение“ по актуалност, прецизност на методиката, качество на получените резултати и значимост на научните приноси отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на Академичния състав на МУ – Варна.

Поради гореизложеното, давам положителна оценка и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователна и научна степен „Доктор ” на Петя Димитрова Петкова.

Септември, 2024

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)
2016/679

Доц. Диана Димитрова, д.пс.